

Alexandra Sârbu

Asceza imaginii

*Stampa franceză în patrimoniul
Muzeului de Artă Cluj-Napoca
secolele XVII-XIX*

---

21 decembrie 2016 – 8 ianuarie 2017

Editura MEGA
Cluj-Napoca
2016

Consiliul Județean Cluj

Muzeul de Artă Cluj-Napoca

Autor catalog: Alexandra Sârbu
Fotografii: Feleki István
Design: Francisc Baja
Redactor: Iulia Pop

Organizarea expoziției: Alexandra Sârbu
Conservator: Ana Mirea
Laboranți: Manuil Marcu, Costel Rusu și Ioan Socaciu

Ilustrația copertei reproduce *Portretul gravorului [Henri-Charles] Guérard (1846–1897)*, o gravură în acvaforte și acvatinta semnată de Norbert Goeneutte (1854–1894) în anul 1888. Stampa figurează în colecțiile patrimoniale de artă grafică europeană ale Muzeului de Artă Cluj-Napoca.

© Alexandra Sârbu, 2016

ISBN 978-606-543-793-7

EDITURA MEGA | www.edituramega.ro
e-mail: mega@edituramega.ro

Cuprins

<i>I</i> ntrducere.....	7
<i>C</i> atalog.....	29
<i>S</i> ecolul al XVII-lea.....	31
<i>S</i> ecolul al XVIII-lea.....	37
<i>S</i> ecolul al XIX-lea.....	51
<i>A</i> brețvieri.....	80
<i>G</i> losar.....	81
<i>T</i> ermini și expresii în limbi străine.....	103
<i>B</i> ibliografie selectivă.....	109
<i>N</i> otă.....	112
<i>R</i> eproduseri.....	113
<i>S</i> ecolul XVII.....	114
<i>S</i> ecolul XVIII.....	119
<i>S</i> ecolul XIX.....	131

Introducere

Gravura, formă particulară de expresie plastică, de o versatilitate, uneori, surprinzătoare, dar subordonată unei riguroase logici interne, ce reclamă un intens efort reflexiv și creator, dublat de constrângeri procedurale adesea împovărătoare și inhibante, excluzând orice urmă de exces sau compromis, fapt care aservește, prin excelență, practicianul unei ființări artistice austere¹, are parte astăzi de un grup restrâns de inițiați și adepți, „prezențele” sale rarissime în spațiul public ajungând să îmbrace aura incontestabilă a unui eveniment... O neîndoielnică realitate, care face ca expoziția de față² să-și

---

¹ Întregul registru al mediilor artistice consacrate reclamă, într-un anumit grad, demonstrații virtuozitate de „meșteșug”, însă cerințele deținerii unei agilități manuale deosebite și a unei profunde cunoașteri a tuturor aspectelor ce țin de specificul procesualității tehnice cântăresc cu mult mai greu în tentativa unei abordări practice a procedurilor de impresiune. Nu de puține ori, spontaneitatea creatoare este supusă în gravură unei temperări inerente, atent controlate, concepția inițială putând face obiectul unor multiple rearticulări compoziționale/formale, dictate de însăși complexitatea și rigoarea, uneori „cvasi-brutală”, a metodologiei ce guvernează plenar arsenalul divers al mijloacelor de expresie atât de caracteristice graficii de multiplicare. Antagonismul fundamental dintre impulsurile creative originale și specificitățile material-procedurale ale artei calcografice conferă o notă de acută particularitate domeniului, fapt care a reprezentat și o condiție necesară în generarea unor surprinzătoare inovații, cu consecințe dintre cele mai profunde asupra naturii gravurii, dovedindu-se în timp cruciale pentru înțelegerea evoluției sale în ansamblu.

² *Aceza imaginii. Stampa franceză în patrimoniul Muzeului de Artă Cluj-Napoca*, deschisă în spațiile dedicate expozițiilor

aroge, ca o motivație de primă instanță, un drept de resensibilizare, de repunere în scenă și, de ce nu?, de rehabilitare a acelei laborioase, complexe și extrem de subtile „alchimii” nevăzute ce se identifică cu limbajul graficii de multiplicare.

Un act artistic de o singularitate atât de pregnantă, ale cărui „reflectări” estetice, cel mai adesea dezarmant de discrete, sunt regăsite cu prisosință în aerul îmbibat cu melancolie vetustă a unui obiect de colecție, destinat unei conservări aproape claustrante, se vede acum constrâns la o nouă punere în lumină a celor mai intime resorturi, plusând acea putere vitală covârșitoare, proprie unei comunicări umane emblematice.

Manifestarea se înscrie în efortul general al studierii sistematice și, implicit, al valorificării expoziționale a colecției de grafică străină aflată în patrimoniul Muzeului de Artă Cluj-Napoca, destul de puțin cunoscută publicului larg.

Fructificând fondurile patrimoniale de grafică ale școlii europene cu cel mai înalt grad de reprezentativitate, ea caută să redea circuitului artei universale o parte inedită și semnificativă a fenomenului stampeii franceze, recompunând, sub raport tehnico-stilistic și tematic, secvențe ilustrative pentru preocupările artistice atât de complexe

---

temporare de la etajul Palatului Bánffy (sediul Muzeului de Artă Cluj-Napoca), în perioada 22 decembrie 2016 – 8 ianuarie 2017.

ale perioadei cuprinse între prima jumătate a secolului al XVII-lea și sfârșitul veacului al XIX-lea.

Selecția cuprinzătoare, de o aleasă ținută estetică și consistență, reliefează bogăția și diversitatea patrimoniului muzeal clujean în acest domeniu, ea oferind, totodată, o imagine sugestivă, evocatoare, asupra unei pagini de mare relevanță istorică pentru evoluția artelor grafice, Franța deținând pentru o lungă perioadă de timp primatul european al activității incisoriale și al comerțului de stampe. În jurul acestei „piețe” de o efervescentă și vitalitate extraordinare, au gravitat interesele artiștilor, ale editorilor, cunoscătorilor și colecționarilor, între care se detașează pregnant figura eruditului amator Jean-Pierre Mariette (1694–1774), s-au publicat importante texte teoretice și practice dedicate artei gravurii (*Tratat despre metodele de a face gravură fină pe aramă. Cu ajutorul apei tari și a verniului uscat și moale. Modul de a imprima planșele și de a construi presa și alte lucruri cu privire la numitele arte*, apărut la Paris, în 1645, sub semnătura lui Abraham Bosse, a reprezentat prima lucrare specializată consacrată complexei procesualității tehnice a gravurii, a cărei valoare referențială a păstrat-o în uzul multor specialiști până în secolul al XIX-lea), s-au experimentat noi procedee tehnice și maniere de lucru, contextul favorizând nașterea unei puternice tradiții, care va plasa mediul artistic francez într-o poziție de „avangardă” în câmpul tehnicilor și manierelor grafice. Cu un capital primenitor atât de aparte, creația de impresiune a generat aici un magnetism constant, înregistrând o imensă popularitate, aproape neegalată în niciun alt spațiu al Europei Occidentale³.

Prin scoaterea la lumină a unor piese, în general, greu accesibile, majoritatea expuse în premieră, se urmărește, pe de o parte, evocarea istoriei tehnicilor clasice de impresiune, cu evidențierea performanțelor tehnice remarcabile atinse de unii dintre cei mai de seamă

³ William M. Ivins Jr., *Prints and Visual Communication*, The M.J.T. Press, Cambridge, Massachusetts and London, 1980, pp. 169–170.

exponenți ai domeniului, precum și ilustrarea caracteristicilor definitorii ale stampeii franceze în diferite etape ale evoluției sale istorice. Sunt retrasate traiectele esențiale ale unei producții grafice de mare amplitudine și însemnătate, al cărei parcurs spectaculos este restituit, în ambianța generoasă a expunerii, prin câteva „ipostaze” categoriale cu valențe iconice: gravura de reproducere și cea de interpretare, epoca de maximă strălucire a „efigiei” portretistice, apariția litografiei și renașterea gravurii în acvaforte, caricatura și satira socială. Prin intermediul unor „mostre-etalon” aparținând operei de impresiune a unora dintre cei mai reprezentativi exponenți ai scenei artistice franceze a secolelor XVII–XIX se poate reconstitui simultan, cu un spectru suplu de nuanțare, modul în care stilul unei epoci preface, receptează influență sau este parțial determinat de aspectele tehnice și, implicit, limitările artei tiparului, precum și modul în care stampele reflectă și au înrăurire asupra contextului lor germinativ, putând fi apreciate fie ca o experiență strict estetică, fie ca o expresie directă și nealterată a unei personalități distincte.

Primatul influenței italiene rămâne un fapt incontestabil în ceea ce privește producția calcografică de sorginte franceză de la debutul secolului al XVII-lea, acompaniată, însă, și de asimilarea, într-o manieră originală, a unor aporturi stilistice flamande. Figuri artistice complexe, de o proeminență eclatantă, ca Federico Barocci (1528–1612), Guido Reni (1575–1642) sau Annibale Carracci (1560–1609) exercită în această perioadă o atracție deosebită asupra gravurilor afiliați școlii lui Simon Vouet (1590–1649), cel care va domina stilistic pictura pariziană din prima jumătate a veacului⁴. Dar pe fundalul aceluși imbold fulminat dat dezvoltării artelor liberale în timpul domniei regelui Ludovic al XIV-lea și a supraindendenței strălucitului său ministru al finanțelor, Jean-Baptiste Colbert (1619–1683), se creează, cu precădere spre mijlocul veacului, și premisele unei noi

⁴ Linda C. Hulst, *The Print in the Western World. An Introductory History*, The University of Wisconsin Press, 1996, p. 282.